

GAZETA LITERARĂ

VICTOR EFTIMIU

GLORIA SCRITORULUI

Alexandru Macedonski spunea: — Gloria, la noi, dragă poete, e o stîncă pe care o ridică în fiecare dimineață pe umeri, seara o lași jos, a doua zi o ridică iar și seara iar o lași!

Viața lui Macedonski, ca și a majorității contemporanilor săi scriitori, a fost un calvar.

Lucrurile s-au schimbat de-a lungul timpului.

În România nouă, statul și-a luat sarcina de a ocroti literatura, științele, artele și o face cu dăruire.

Alături de promovarea tinerelor talente, alături de realizarea scriitorilor mării, conducerea țării se îngrijește și de scoaterea la lumină a lucrărilor merituose din trecut, începînd cu cronicarii și sfîrșind cu poezii, romancierii, criticii post-eminescieni și din primele decenii ale secolului nostru.

Numele clasicele noastre pe toate bazele. Cărțile lor împodobesc rafturile și vitrinele librăriilor, stau la dispoziția cititorilor, în bibliotecile publice și-o căminele culturale, trec din mînă în mînă, fiind în permanență vie prezenta literaturilor care au onorat scriitura românească, de la începuturile lui, pînă azi. Nu tot așa se petrec lucrurile în țările capitaliste.

Astăzi, la Paris, m-a surprins pînă la deprimare faptul (și nu știu cîți cititori mă vor crede!) că în nici o vitrină, la nici un mic particular, la nici un anticar de pe cîmpurile Senei, n-am dat peste o carte a marilor scriitori care ne-au încântat tinerețea: un Alphonse Daudet, un Guy de Maupassant, un Anatole France, un Paul Bourget, un Maeterlinck, un Octave Mirbeau, un Jules Lemaitre...

Nu mai vorbesc de dramaturgii mai mult sau mai puțin iluștri care înneau așele teatrelor, acum cincizeci de ani, al căror nume nu mai trăiește decît în amintirea sevăgenarilor.

Nici o noțiune de ziar sau de revistă, nici un articol de memorialistică nu le mai vîntură numele în publicistica de azi. Parcă n-au fost niciodată. Sînt mai cunoscuți în străinătate decît în propria lor țară. M-am întrebant de unde provine această carență? Faptul că „s-au învechit” e în general o erezie. Scoți o carte de-a lor din bibliotecă, o răsfoiești și de cele mai multe ori le cucerește aceeași vibrație, aceeași circulație de idei, care țermeca și pe lectorul din 1900—1920.

Desigur, problemele actualității sînt mai acute. Scriitorii literaturilor contemporani răsfrîng problemele zilei, dar nu se poate spune că puterea de creație, umanitatea eternă, documentele vremii care fremătă în opera celor

de la sfîrșitul secolului trecut și de la începutul celui de-al douăzecilea veac, s-au perimat și nu mai pot interesa pe omul de azi.

Atunci?

O anchetă personală, făcută la unii librari și editori parizieni, mi-a descoperit o parte din mister. E vorba de spiritul comercial care prezioază activitatea fiecărui industriaș de literatură de acolo și din alte metropole occidentale.

În timp ce la noi m-a cîștigat și cel care inspiră și conduce pe editori, editorul din Apus nu este urmări decît de ideea îmbogățirii. Selecția operelor pe care le va da la lumină nu se face pe criteriul valorii artistice, ci pe perspectivele unor cit mai îmbelșugate cîștiguri. El își va asocia autorii abii, cu relații, cu posibilități de a-lansa cit mai favorabil opul, de a sta de veghe, prin permanența lor prezență, la difuzarea, la popularizarea scrierilor lor.

Scriitorii de care am pomenit mai sus, unii foarte mari, au murit. Ei nu se mai pot ocupa de propria lor difuzare. Tot așa, au dispărut de pe arena literară și editorii lor de odinioară. Și dacă cineva n-are un interes imediat să scoată o carte, acea carte, copleșită de inepul marelui publicului, nu mai apare. Aceste noi publicații sînt vehiculate de forțe care nu odată sînt cu totul străine de literatura proprie-zisă: Vanitatea unor „amatori” bogat, care-și poartă plăcuța de a-și acoperi singur cheltuielile editării și ale publicității. La Paris, opera de artă e lăsată cu aceeași încredere și dexteritate ca care se improvizează reclamele unui cosmetic sau a unui produs culinar.

Un mic scandal în jurul unui autor, o legendă care-și găsește ecourile plătite în presa, întregim înaintea noastră, înlocuim carismă, cu lasarea altor elemente celebrității.

Și poezia tinerilor continuă.

Fărăste, sînt și scriitorii de prestigiu, editori care tipăresc lucrările valoroase ale marilor contemporani. Speri-jinții de un cerc de admiratori, de o revistă sau de un grup de publicații devotate lor, acești scriitori de frunte ai epocii sînt amenințați ca, după cîțiva ani de la sfîrșitul existenței pămîntești, să cîmoască aceeași uitare, care învaline astăzi pe precursorii lor.

Neurmatînd interese comerciale, editurile din țara noastră întrețin, via, înădăra altarelor sacre, înaintea timpului cu încandescentele unor talente generoase. Și astfel, marii scriitori ai țării trăiesc în vesnicie, înconjurati de stima și de admirația cîvenile celor aleși.

MIRON RADU
PARASCHIVESCU

AUTO-LAUDĂ

N-am să mă laud pe lume
Că sînt bogat, nici frumos.
Plăile cad pe legume
Ca și pe ulmul stufos,

Dar e-n văzduh o tăcere
Surdă și dulce ca-n vis;
Ei, peste spații și ere,
Sufletul meu i-e deschis.

Iar cînd lumini în zig-zag
Tremură prin giurgiuvele,
Tot ce mi-e mie mai drag
Este să pîlpîi ca ele.

Vineți, hulubii se plimbă
Prin fața porții, grăbit;
Pe cînd culorile-i schimbă
În îmbufnat gingurit,

Eu stau mirat și mă dăru
Ceasului meu de răgaz
Și ca un vechi mur mă năru
Peste-un covor de atlas.

Cînd pe sub crîngi seculare
Fru liber inimii las,
Toate bățiile clare
Capătă viață și glas.

Fiindcă atunci pe aleie
Văd pasul tău legănat;
Brînci prinde gîndul să-mi deie
Că sînt frumos și bogat.

DIN SUMAR

- EUGEN SIMION: CRONICA LITERARĂ - Eugen Barbu: „Groapa” (pag. 2)
- VLADIMIR COLIN: „PĂDUREA DE STICLA” (pag. 4)
- MIRCEA TOMUȘ: „INSEMNĂRI PE MARGINEA LIRICII LUI BENIUC” (pag. 7)
- FRANCISC PĂCURARIU: „POEME SCENICE” (pag. 8)
- EUGEN SCHILERU: CRONICA CINEMATOGRAFICĂ (pag. 6)

Construcții

PETRE BALOGH

POEZIA ȘI LOGICA IMAGINII

Se știe că limbajul poetic se călăuzește după unele legi specifice, structural diferite de cele ale prozei. Una dintre acestea, se referă, de fapt, la însăși natura imaginii poetice. Datorită poeziei este de a descoperi, prin asociații corespunzătoare, relații noi, neașteptate, revelatoare, între obiect și subiect, între fenomenele lumii obiective, în procesul de transfigurare autentică a realității și de configurare a imaginii, acolo unde spiritul îndrumat doar de logica formală, nu vede decît relații strict raționale, internețiale pe o judecată care nu se contrapune nici tradiției, nici determinărilor empirice sau concret științifice, confirmate de practica cotidiană. Deslușind, cu ajutorul metaforei, astfel de raporturi inedite, poetul realizează acel plus de cunoaștere care e condiția oricărei arte autentice. Caracterul „absurd” (după o cunoscută expresie a unui poet) al asociațiilor investigate pe terenul fertil al fantaziei poetice e, în realitate, doar aparent. E un adevăr pe care l-au înțeles, în practica lor creatoare, toți marii artiști ai cuvîntului. Dar aplicarea mecanică, pe bază de echivalență matematică, a relației logică = prozaim, poezie = absurd n-a dus decît la disoluția nefericită a însuși conceptului de metaforă, la naufragierea în ilogie, ininteligibil și abscons.

Mi-am amintit de toate acestea cînd unele poezii au fost inserate în ultimul timp în presa noastră literară. Evident, nu e vorba de o recrudescență a unui asemenea mod de interpretare falsă, formalistă a actualii poezii și a naturii specifice a imaginii poetice. În condițiile de dezvoltare a literaturii romine actuale și de statornicire a unui raport nou între creator și consumatorul de poezie, fenomenul e, sub specie teoretică, imposibil. Cititorul respinge categoric, și pe bună dreptate, ermetismul, asociația gratuită și nonsensul, pretinzînd opere de artă finută populară și mesaj înaintat, desfăcut de cefuri sau perdelă de fum, dovedindu-se astfel mai exigent decît redacțiile ineseși. Și totuși, în produc-

ția unora dintre poezii se mai încîntărează uneori o tendință de încălcare a accesibilității, fie prin saltul în oceanul aerian al abstracționismului, unde ideea artistică ajunge a fi esențializată pînă la limitele prelucrare ale neantizării ei, fie prin sacrificarea citată a interrelațiilor logice obligatorii dintre diferitele elemente ale imaginii. Această sacrificare are de la caz la caz explicații particulare: unele privesc insuficiența umnică de clarificare a ideii artistice de bază și a semnificațiilor ei inedite, în procesul de elaborare a poemului; altele sînt de tendința „mobilității” textului cu flori de stil, desfășurate pietoric și lucrate în sine, în dorința de a realiza cu orice preț o expresie cit mai „poetică”, înlocuind astfel efortul de adîncire cu ciudate și inutile pîruete verbale, menite în ultimă instanță să epateze pe cititor; unele vizează ispita de a desena o imagine cit mai nouă, mai inedită și mai neașteptată, prin neglijarea obiectivă a ansamblului de dragul detaliului; altele, în fine, sînt în evidență lipsa spiritului de autocontrol al autorilor, lucrul de mintuală asupra manuscrisului. Poezia, spunea cineva, e gîndită la cald, dar e finisată la rece, voină să sublinieze astfel rolul major pe care rațiunea îl are sau trebuie să-l aibă în procesul de creație. Eminescu e, precum se știe, un model și în privința aceasta. Ca și Coșbuc, Goga, Argezi sau Beniuc, în poemele cidei, rora nu sînt siluete nici logica ideii, nici logica sentimentului și, ca urmare, nici aceea a imaginii propriuzise. Ce se întimplă însă în unele poezii (scrise, de altminteri de oameni talentați, ale căror aptitudini literare au fost confirmate adesea de versurii bine realizate), publicate în periodicele noastre? Cîteva exemple, culesse din producția recentă, vor avea, cred, darul de a fi concludente.

Aurel MARTIN
(Continuare în pagina 7)

MIHAI GAFIȚA

MODALITĂȚI ALE ROMANULUI

Între diferitele modalități posibile de construcție a romanului, n-aș deținea clară altă de categorie cît una e superioară hotărîi alteia, cît un anumit material de viață intră mai bine în cîmpul modalității, și cît urmarea uneia sau alteia din cîmp asigură reușita literară.

Propozițiile de mai sus nu vor să sugereze concluzia că n-ar mai trebui făcute analogii, generalizări, sinteze, cît n-ar fi cazul să se emiță ipoteze, să se exprime preferințe. Nu așezez un scepticism teftin față de eforturile celor care caută să extragă concluzii teoretice din reușitele și nereușitele literare. Cred însă că nu este cazul să se treacă prea lesne la formularea unei reguli, a unei norme, întemeiată pe un singur caz, sau chiar pe două. De fiecare dată, reușita sau nereușita se explică și prin modalitatea aleasă de autor, dar nu numai prin ea, iar uneori nici măcar în primul rînd prin

ea. În Ion și Gorila, Rebreanu utilizează aceeași modalitate dragostea lui Ion pentru pămînt, maneștea eroicului, frîmțările lui, se pot echivala — în proporțiile convenite și fiindul seama de lumile diferite — cu tribulațiile gazetărești și politice ale lui Toma Pahonțu; rădăcirile amoroase ale ambilor, pot admite și ele un paralelism; uciderea și a unuia și a altuia la capătul celor două romane îngăduie iar o comparație. De ce Gorila e, totuși, un roman eșuat? Fără îndoială din pricina perspectivei sociale diferite, din pricina erorii care-i stă la bază. Aș spune însă că, în afara erorii de concepție, ceva a scăzut îngrijorător în aria narativului pe întreg parcursul cărții, ceva care nu pune de modalitatea literară aleasă și se explică într-un tot prin criza de gîndire în care se află scriitorul cînd scria romanul.

puncte de vedere

că adoptarea modalității de relatare a persoanei inițial limitează capacitatea romanului de a prezenta foarte amplu pe cel care sînt în primul rînd factorii determinanți în procesul de transformare a satului, deci pe comuniști. Este adevărat — dar autorul și-a grupat să analizeze pe larg drama lui Lae, drumul lui Lae, să ni-l arate pe el — prin comparație cu satul, cu comuniștii etc. Fresca realizată de autor are o justificare artistică de alt ordin decît aceea din romanele care urmează structura romanului cu acțiuni desfășurate pe planuri paralele, ca în Ion, Răscola, Intunecare, Selea, Risigitorii etc. Lungul soltic al lui Lae, dramatica reconstituire — mai exact retrăire —

a evenimentelor strădăutate, socot că e luat naștere nu din intenția de a face frescă sau cronică, ci din necesitatea lăuntrică a eroului, care-și analizează în profunzime traectoria existenței, în momentul cînd a ajuns la hotărîrea de a-și schimba radical viața. Romanul e o amplă și mai ales necruțătoare autocritică — ceea ce, după părerea mea, justifică anumite lungimi, prin faptul că Lae își pune sub lupă măritoare vinovăția. Personalul care-și bate tatăl pînă la a-l ucide, care se răluiește cumplit cu oia toți, îi stă în fire să-și ridice rîniele, pentru a se pedepsi de ceea ce e sădărit rău. Revenirile asupra aceluiași probleme au și ele într-o bună măsură anumite explicații, decurgînd din raportul între intențiile autorului, caracterul personajului central și structura cărții. Pasașele lirice le vād nu odată echivalînd cu melopeele zise din fluier, sau cu isonul cimpoiului,

în pazele care întretăie narațiunea acestui original trubadur care este Lae Cordovan, posesitorul propriu odisei interioare. Anumite întinderi peste limită în cadrul acestei formule cred că se pot imputa autorului pe măsură ce cartea înaintează către sfîrșit și de asemenea unele rezolvări facile, prea multe reveniri — problemă de dozaj în ultimă instanță — dar nu formula cărții. Cordovanii scris ca Selea n-ar mai fi drama lui Lae Cordovan, ci cronica unui sat în perioada respectivă. Se putea sigur scrie și așa ceva — dar ar fi dat alt roman. În trecut fie spus, nu cred că modalitatea duce automat la simplifierea figurilor de comuniști — care nict nu-mi par schematici cum afirmă Mihail Noivoc în articolul de acum cîteva săptămîni din „Gazeta literară” (Epicul în roman).

(Continuare în pag. 7)

PE SCURT DESPRE CĂRȚI

MARIA BANUȘ: „Metamorfoze“

Recenta alegere de versuri selectează alături de lirice reprezentative ale poeziei din Tăra Feteilor (1937), Cumpăna Apelor (1938-1946), București (1949), Seară în lăuna (1956), La porțile raiului (1956), Măgnet (1962). Cătrele stricte ale liricii feminine sînt adesea depășite de vitalitatea mesajului comunicat de lirica Mariei Banuș cu putere metaforică sau aforistică, în formulări de izbitoră violență expresivă. Strigătul pătănos al adolescent din Tăra Feteilor nu pierde mai tîrziu din vigorența sa direct afirmată, dar își asociază — pe măsura cunoașterii, a participării la existența lumii întregi, odată cu adevăratul ideal comunist — un limbaj de maturitate responsabilă, de rațiune și echilibru; din această fuziune se desprinde alia postată, transmisă prin poemul La porțile raiului, care cîntă, în accente solemne, pătrunzătoare, dragostea bărbatului și a femeii, ajunși în pragul unui nou paradis fături de ei înșiși, smuls printr-un proces dramatic, încordat, forțelor oarbe, prejudecăților, și tuturor formelor directe sau indirecte ale alienării. Idei care prețac totul în materie lirică și sensibilizată lumea, sînt tratate alegoric de autoare cu mijloace „logice” și cu elemente terestre, luate din sfera de percepții comune.

Voluntățile se impune prin calitatea reprezentativă pentru contribuția Mariei Banuș la poezia militanță cetățenească. Poate, totuși, uneori s-ar fi cerut aplicarea unui mai sever criteriu selectiv care să împiedice pătrunderea în această elegantă plăchă anticologică a unor versuri dulcele, în neplăcut contrast cu tonul major, cu amplitudinea gravă a ansamblului. Luat în totalitate, volumul izbulește să releve înțelesul „metamorfozelor”, străbătute de poezia de-a lungul anilor, dar și elementul constant, organic, cel care dă o bînă marcată unității personalității Mariei Banuș, avînd înfrățirea a vieții simțită în toată nescădută a materialității, voința de fărîcire, aspirația spre un univers al păcii și fraternității clădit pe temelii etice socialiste — în sensul unui principiu consecvent afirmat: „Niciodată n-am să mă satur, niciind, / Fulgerul, dragostea, zborul să cînt”.

Tudor ROTARU

TRAIAN FILIP: „Amar“

Prima calitate a acestui roman de debut este că se citește cu interes, captivăz. Mălureni — orașelul de provincie în care se petrece acțiunea romanului — nu este cîșui de puțin „locul unde nu s-a întîmplat nimic”. Războiul aduce în stare de fierbere viața pînă nu de mult mîlcomă a țigului moldovenesc, dezbrînd sau clarificînd conștiințele. Autorul și-a propus și a izbutit în mare parte să realizeze o cronică a țigului de cîntă dată, dar o monografie a lui în epoca războiului și fascismului. Traversăm, însoțit de un bun observator, medii foarte variate pe care cititorul este invitat să le contemple din unghiuri mereu schimbate. Nararea faptelor se face la persoana întâia, dar naratorul e mereu altul. Caracterul se configurează prin acumularea succesivă a observațiilor — adesea pătrunzătoare — datorate celor cîntă personaje din unghiul de vedere al cititorului și relatează. Numai că scriitorul nu izbutise să fructifice în întregime posibilitățile, pe care le avea ca de a reconstrui o realitate arhiuită. Perspectivele întinse în roman se deosebesc mai mult prin mediul asupra cărui se fixează fiecare din ele, decît prin-o critică individuală diferențiată. Aceasta pentru că personajele care își transmit liric narativul se circumscriu unei singure categorii social-morale. Maura, Nora, Damschin, Dick etc. sînt cu toții intelectuali jurnaliști sau în formație, integri, cu convingeri

democratice, căutîndu-și dramatic un drum în viață. Traian Filip aduce deci în primul plan al cărții conștiințe dominate de efortul clarificării și autodepășirii, conștiințe care se restructurază în contact cu realitatea dureroasă ale războiului. Aceasta nu e rîu — scriitorul izbulește să comunice date esențiale despre evoluția eroilor săi, despre situațiile dramatice pe care le traversează. Din păcate însă, în anumite cazuri (Maura, V. D. Petrescu) procesul evolutiv (sau involutiv) se împlinesc, pe parcursul celor mai importante etape ale sale, subteran. Cum a trecut Maura de la ideile general democratice la concepția despre lume a clasei muncitoare? Transformarea rămîne aici oarecum în umbră, evoluția prezintă hiaturi. Unele personaje se retrî, trăiesc, atele însă nu au suficient relief, omul sau realizarea deficiată, în evoluția lor, momente de importanță decisivă. Alții mai convingătoare ni s-au părut personajele unidimensionale, egale cu ale insole (Dudua Coca, Iarolampe, domnia Tonaziu, Oancea etc.). Dacă pe alocuri, autorul ignozează principiul sobrietății, spunînd mai multe decît trebuie, adeseori notațiile surprind prin perspicacitatea lor matură. Interesantă, în roman, coexistența unor procedee cinematografice (ritmul alert al relatării, schimbările dese de decor, descrierea unor obiecte sau personaje din unghiuri cinematografice), comisiunile Scutur — perspectiva nobilită cu alegerea unui mod de narare original. În concluzie, o lucrare de debut care se parcurge cu interes și care dincolo de laturile mai slabe semnalate atrage atenția asupra unui talent cert, plin de promisiuni. Impresia, după lectură, este că scriitorul nu și-a epuizat la prima sa carte — cum se întîmplă cu destui alți debutanți — resursele de experiență, de cunoaștere și observație.

Crislea VALERIU

ED. JURIST: „Oul lui Columb“

Într-un gen din păcate încă prea puțin răspîndit la noi — satira — își încearcă de astă dată mijloacele Ed. Jurist cu „Oul lui Columb” (subintitulat „Nemaiementele întîmplărilor ale unui oarecare Mike Smith posesivitate de el însuși”). Planurile scriitor cuprind deopotrivă sfera justiției, a activității științifice, etc. Erout central — un umil slugăș cu banalul nume de Smith, poartă numele unui binecunoscut gangster — și-și comentează existența destul de aventuroasă din aceste momente.

Ceea ce constituie, fără îndoială, meritul de bază al cărții este „adresa” accentelor satirice. Ideea că într-o societate în care domnește capitalismul, omul nu poate fi fericit, e ilustrată aici într-un stil alert, curgător, printr-un umor subtil care colorează faptele din cele mai dramatice. Uneori însă căutarea efectelor comice e prea insistență și schimbă structura întîmă a unor scene, dîndu-le o altă greutate specifică, poate chiar opusă celeia necesare și dorite de scriitor. Din bogata galerie de tipuri, citim meritul să capete o individualizare mai puternică (caracterizarea prin vorbire, și nu prin acțiune, epitoizează uneori personajele, le diluează conturul). Inspirat sînt situațiile de un umor absurd, care reflectă de fapt domnia arbitrarului, a factorului întîmplare, în lumea descrisă. Suprăd tonul cîntădată prea explicit al unor glazii satirice. Excelente scenele de suspensie fascinat-stilistică, de pildă cea a robotilor.

Mihai STOIAN

REVISTA REVISTELOR CRITICA

în „Scrișul bănețean” Nr. 9/1963

Impresia generală, în ansamblu pozitivă, a sectorului de critică în revistă o dau articolele pe teme de actualitate, cele care își propun să consemneze apărările literare mai recente sau să desprindă aspecte și probleme de interes larg. La „Cronica literară”, Nicolae Ciobanu (într-o critică talentată, care semnează frecvent în paginile Scrișului bănețean) analizează volumul „Poeme noi” de Tudor Arghezi, reliefîndu-i coordonatele esențiale. Versurile sînt privilegiate ca o nouă și strălucită continuare a unei „autobiografii lirice” strîns determinate de legătura intimă între viața poetului și realitățile social-morale din jurul lui. Articolul realizează ținta propusă, fiind mult din comentariile izbutele apărute în presa literară pe marginea noilor ipostaze lirice ale lui Tudor Arghezi. Am înțeles însă pe parcurs și unele formulări nu deajuns de precise. Ar fi fost apoi nimerit ca articolul să conțină și unele referiri la comentariile anterioare ale altor critici asupra aceluși versuri.

Studiul lui Ion Ianoși: „Romanul monumental și secolul XX” conștituie obiectul analizei semnate de Leonard Gavrilu. Lucrarea aceasta — conchide criticul — „pledoarie patetică în favoarea romanului — epopee, sprînjindu-se pe o documentație bogată și dispunînd de o argumentație corespunzătoare, nu va rămîne fără influența pe care o scontează”. Discutînd unele puncte de vedere teoretice exprimate de autorul lucrării, L. Gavrilu ajunge la concluzia că meritul cărții „este în primul rînd practic”. Din păcate însă, criticul nu și demonstrează cu destule argumente opinia, nu poate deci în evidență suficient actualitatea efectivă a cărții.

La rubrica Discuții, D. Costea semnează articolul „Aspecte ale conceptului de inovație în poezie”. Se fac aici unele observații întemeiate legate de înțelegerea greșită a conceptului de inovație în creația unor poezii contemporane. Credem însă că autorul aplică fenomenului literar o viziune cam îngustă, unilaterală, discută poezia în perspectiva unor criterii prea abstracte, nenuanțate. Unele conșiderații au un caracter sloastic, de exemplu cele care încearcă să stabilească o distincție între conceptele de „originalitate” și „inovație”. Nu pot fi socotite satisfăcătoare definițiile pretențioase la care apelează criticul („Originalitatea este un rod firesc, aproape involuntar (?) al personalității poetului, în timp ce inovația ține pareră mai mult de... auzînția acestuia de a privi lumea dintr-un unghi nou...” etc.). O viziune necanicistă a fenomenului inovației poetice trădează și o formulare ca: „Prin acumularea inovațiilor modeste se pregătesc marile inovații de mîine (?) și se asigură progresul continuu al poeziei”.

Bună — inițiativa revistei de a marca împlinirea a șapte decenii de la moartea lui Ioan-Popovici Bănețeanul prin publicarea unor articole menite să analizeze creația acestui scriitor. Din păcate însă, cele două articole nu și pregătînt ținta. În special cel semnat de Partenie Murariu este de o înaltă scîzut nivel științific și literar. Mijloacele de investigație critică sînt aici deajuns de primitive. Se ajunge chiar la formulări

zăbizibile, de tipul acesta: „Ioan-Popovici Bănețeanul în perioada copilariei sale a avut un fund sufletesc optimist” sau: „Lema morții a fost zugrăvită de obicei în creațiile de început ale scriitorilor (?)”; unii libozitează în purul ei (Eminescu, Vlahuță) și-și o doresc și cei mai mulți se resemnează sau... „Ca și în scrierile „Din lăuna”, imaginea nămei îngrijorată de odrasla ei e redată în moduri cel mai realist”.

Rubrica „Je marginea cărților” (sînt analizate volumele „Profuri literare contemporane” de M. Petrovici, „Pași spre lumină” de Crislean Stoian, „Căutări” de Victoria Ana Tăbăcu, „Eminescu” de George Bălan) este deosebit de interesantă, meritînd atenția cititorului de a se interesa de aceste recenzii.

CRONICAR

„Vreau să mă țef la omea chîntărilor înfrînute în poezile care ecer prin publicitate noastră literară. Cîntorii se potinesc adesea de expresii alambicate, imagini greoaie, unctor confuze, aliori ermetice și chiar ilogice. În cazul unor poezii, analiza minuțioasă a fiecărei imagini, a fiecărui cuvînt chiar, poate să pară silicioasă, dar ea trebuie totuși făcută. Iată un exemplu: „Zare îngustă” de Gheorghe Pitul (Tribuna nr. 43/1963). Poezia debutează cu o asocierie de imagini nu prea fericită: „Tăbitorii de păduri / au sufletele aspre / și fine / ca ascușii unor securi”. Ceva mai departe, un bărin tăbitor declară solemn: „Nici deșul n-as fi vrut / să-i culeg jos, să doarnă-nr-una, / soarele să-mi ia țevrul, / noaptea să-mi iude luna”. Dacă n-or fi intercalat versurile „soarele să-mi ia țevrul”, imagine de neînțeles, celelalte trei versuri putea avea țitel următor: (tăbitorii n-or fi vrut să doarnă deșul de teamă că luna o să-și reverse lumina peste el, să-i iude”.

Hilarare apoi astfel de formulări: „cumpătatele bezne luminoase ale nopții” (poezi poezia „Alina” de Ion Arcaș Tribuna nr. 40/1963). Tot aici citim: „mi plac — mi-a spus — sîni / fructiferilor din livadă îmblînd / țihna beșugului și țolta albă / la un prînz diurn” sau: „Cîndva drumul dintre ține și mine / va avea dimensiuni unui punct”. De la loc comun se ajunge, subit, în zona rarefăcții a absurdului.

În numărul din 12 oct. 1963 al „Luceafărului” ne solicită atenția o metaforă temerară: „Soarele își arată antenele pe fațetele țelului”. („Ceas lapidar” — Mariana Costescu).

Greu de precizat este și înțelesul următoarelor versuri: „Slaue stele, cu noi, la masă, / sub vîșni și sub iulie; / țata, mama și eu / și țimpul repetat / în sus” („Sens” de Florența Albu, G.L. nr. 39/1963) sau: „Încep străzi cu un pas, înainte / printre țestre și țrecători, / printre țubiri ce nu se nasc / șterse în coada ochiului fără întoarcere” („Plecările constructorului” de țile Constantin, G.L. 40/1963).

Banalitățile rimate din alte versuri au uniori efecte neașteptate: „Și țhipul copacilor este demn / Deși e făcut doar din țem / Dar soarele, pentru că se află departe / Luminează din țhipul copacilor doar o parte, / Cealaltă trebuie să aștepe la rînd...” etc. („Elogiu”, Nicolae țoana, „Luceafărul”, nr. 13/1963).

Alteori ne întîmpînt neglijențe de țelul acesta: „...ca o ploaie deasă alergînd din vi / să-ne-acopere țărutul prelungit sub lună” („Cîntec murmurat” — I. Iancu-Lețor, „Luceafărul”, nr. 13/1963), unde ploaia și luna sînt simultane, sau improprietăți de genul: „Rolească și luna țiscul ei de țoc...” („Cascadele luminii” — Negoiță țirime, Tribuna nr. 37).

În ține, un țitat din „Pășările mării” de Platon Părdău, („Luceafărul” din 3 aug. 1963): „Pășările mării s-au ivit din mare / Seamănă cu țalul, seamănă cu țintul, / Toată țăptura lor aduce a țurtună / și a ținiște // Nu le țtie nimeni cînd se țierd și unde, / țmi țraduc țntr-una cu țăgeata lor / seismogramă țrumurilor mării / ample și profunde”. ți trebuie o țrudă îndelungată pentru a țnțeț țifur cu care se poate ajunge la dețlegerea unor astfel de versuri.

Unele producții lirice ale ținerilor își dau o impresie de secolitate a resurselor de inspirație, de diluare a emoției artistice, de inconsistență și monotonie, țundă țiorul țiric e țlăpînd, țirav, țirav ancorarea în contemporaneitate șubredă. Poetul cîntănd în atemporalitate pare preocupat doar de el însuși, își descrie cu voluptate umeri, țhipul, țratul, obrazul, buzele, țimțetul, vocea, țălpile, țetele, pașii...

Din dorința de a se exprima mai original, unii poezii se țasă țurăți de sonorități, de o țnșlătoare scăpărare a imaginilor, angajîndu-se țntr-un țoc imagic țteril, dăundur adeseori țeozii. Pentru a ți autentici și accesibili, pentru a țutea transmite mesajul ei incantat țeozii trebuie eliberată de balastul artițicilor și al țrețioțăților, de țodonbele țalșe și inutile.

Ion LAZU

geolog

cronica literară EUGEN BARBU

GROAPA

este observată balzacian, cu obiectivitate și detașare realiste. Mahalaua este descrisă cu altă tonalitate, cu un romantism lucid. Și într-un caz și în celălalt stilul este autentic, mișcarea epică firească. Ar fi însă o eroare a deduce de aici că Groapa nu are o unitate stilistică și că structura ei este divizată, fără expresivitate estetică majoră. Destinul unui artist, în acest mediu al contrastelor irapante, impune prozatorului obiectivizare realistă și invenție epică. Existența aventuroasă a căuțarilor pripișii în groapa lui Ōuatu cere alt mod de a narra, o mai mare orălitate a stilului. Avînd, cred, o înțuție exactă a limbii vorbite, în toate nuanțele ei, comparabilă cu cea a lui Creangă și Caragiale (păstrînd proporțiile de rigoare), Eugen Barbu dă o mare strălucire dialogului și, în genere, procedeele stilului oral.

Structura poetică a Groapei înlesnește cuprinderea unui univers întreg, cu destine și țtări de spirit impresionante prin originalitatea și țtiosesul lor. Prozatorul deschide și include țarlea cu reflecția gînoierului Grigore, primul locutor al Căuțarilor, marțorul și evocatorul întîmplărilor. Pentru țalțul gînoier, viața este, așa „ca o panoramă” vesală și țristă, fără mari țgăduiri, oricît de anrice ar fi evenimentele. Mahalaua țrece prin împrejurări nobisnuite, asista la crime feroce, la morți și la nunți, fără a schimba, se pare, cursul țiresc al lucrurilor, mentalitatea indivizilor. Meditația finală a gînoierului, de un elementar scepticism, sugerează încerenirea vieții, implacabilitatea destinelor; autorul o alege ca simbol, dar deștășurarea faptelor o înfirmă într-o bună măsură.

Groapa este oglinda unui univers uman în stratificare, a țtinerii unei mentalități și a țtării altă țeozii, izvorite din contrastele vieții de la marginea orașului capitalist. Fizionomia curioasă a acestei lumi țerile și țentimentale, din gînoierile țarlea ține niferi și țunșă țestii, este țixată în țarlea lui Eugen Barbu cu o autenticitate literară remarcabilă. Gînoieri, țlonari, țutunșii, țranșăișii, țidari, țliuțve, țidăneșii, „țulțori” și țaptari, țurătorii la morță și la abator, țrăvălășii și țărtăreșii, o umanitate, țntr-un cuvînt, obscură, aprinsă de țarimă, roșă de țieci — se țixează cinematografice în Groapa. Apărîțele pe acest vast panou sînt memorabile, ca în cazul lui Șter, Marin Pisciă, Nea țane, a lui Parascchi, Gheorghe și țelășii „manglițori”. A babelor și, cum am spus, a țtinerii din mahalala. Femelele sînt „țăbrășe”, rele de mușcă, în țtinerie, evlavioase la țătrine. Bărbății, țirji, izbuțnind anarhic, în lungi și aspre țătrine contra țtatului și a celui ce a orînduit lumea. O imensă țcribă ți copleșește și-și face să ridice revendicativ țummul spre țer:

„Tu-ț dumezeu țău, Doamne, țere țe-ai țăcu pe țoate țtătre, de-ți țăi țoc de țulețul meu”.

Sub țtraturile de murdărie și asprime se ascunde, nu odată, candoarea, aspirația spre frumos. Pentru țarțăgluț Marin Pisciă o lume ideală este aceea în care oamenii țrăiesc nețăiții de țură și țierie:

„Păi să ție așa o țnfrățire, Doamne, să țrăiesc oameni și animale țalotță, să nu măi țurğ țing”.

Din țagna țunșăilor, Gheorghe (țis țreantă) este cel în care umanitatea a rezistat mai bine. Suflet candid, ia țarle la țlățării din raționi economice, avînd oroare de vărșărele de țing. Școpul lui este de a țtinge o sumă necesară unei țace și unui țotel de porumb. O lungă carieră de țpărgător nu-l țuce însă la ceea ce țorește. Opus lui Gheorghe este Parascchi, „ucenicul”, omul crimei de anvergură, al unei profesiuni specializate pe măsura violențelor societății capitaliste. Cel mai ținăr membru al țandei lui Bozoncea este un produs al mahalalei anarhice, țelătoare. O conștință a țamării ți țimpe țe țesturi extreme. Crescut în noroaiete țeriferice, el are de țurînd țentimental imposibilității de a se țrealiza, altfel, decît pe țalea crimei spectaculoase. Un cîmș sumbru, primitiv, cu izbuțniri anarhice, țune țtăpîntre pe el, țrășmîndu-l țntr-un adversar al societății țntr-un țufman incorruptibil al omului:

Eugen SIMION

Stilpi de înaltă tensiune

Gravi marțieni metalici, înșiruiți în mers peste Prislop spre Sighet, par viziuni de Wells. Ca alpinștii-n munte se țin de-aceleași sfori și sule și scoboară din noapte pînă-n zori. Nu au strivit pe nimeni; doar bezna aș supus cînd liniștit și pașnic înspre Gutin s-au dus. Sistemul energetic coboară în baladă: el a făcut întîie ca jara să se vadă și noaptea, între oameni...

Prin strunele de liră înalta tensiune-n distihuri se prefîră; să vadă lumina-n casă și la Văleni, că arde, dau firului electric și ultimele-mi coarde! Aici printre Vișee și maramureșeni mă-nchin în fata voastră, o, bunii mei marțieni...

Pașii

Tălpile mele pe cer, tălpile mele în umă, tălpi înghețate de ierni, tălpi îngropate în iarba ce sună cu foșnetul crud

tălpile mele, vă-aud.

Iată-mă, umblu pe cer; - iată-mă, iarba mea dragă...

Suht tălpile mele pămîntul mustește o fragă.

Cîntec

Eu fără să-mi sporesc norocul din pinteni dînd nerăbdător, - cîntat-am busuiocul - floarea la îndemina tuturor.

Mireasma lui îmbătătoare nu se măsoară în crăitari, stă bine-n casa cui îl are, și-n pălării de călușari...

Cui are gusturi mai alese, l-am îmbiat. De n-a primit, l-am dăruit și eu la mese în hanul unde-am poposit.

Plîngeau la cîntecele mele palmași bătrîni și cărăuși și-au ris de-am vrut să-i foc să rîdă, și n-am stat nimăru-i la ușă.

Eu nu știu de-am să-ajung pe creste unde amurgu-mbujorat sporește umbra-ți pînă peste tăcerea altor, ce-au cîntat.

Imperecherea de cuvinte străină-mi fu și mi-a rămas, ce am cîntat am zis fierbinte cît mi-au fost inimă și glas...

Azi lucruri cîte-mi vin în minte și mi-am dorit, s-au împlinit: Cu-ntreaga viață înainte, întreaga viață am iubit.

Noapte de iarnă

Vă amintiți, tovarăși? - eram acolo trei, în încăperea scundă, cu dușumea murdară. Godinul se-nroșise de-mprăstia scînteii. Prin sticla afumată clipea o lampă chioară.

Plecaseră slujbașii. În sfatul popular cu mese scrijelate și scaune oloage doar șoarecii cu-apucături de arhivar și fără somn foșneau printre hîrtoage.

Cu vulpi sticloase gerul tipit ne-a-mpreimuit, și, biciuind nămeții, vîntoasele pornise; cite un sfîchii, de-afară, prin geamul nelipit mai răfoia o filă-n registrele deschise.

Era o febră sfîntă ce furnica în noi pe care-o simt ca aripi pe umeri luptătorii; și săptămîni întregi, fără a da-napoi, pas au finit țărani cu noi, agîtorii!

Trăiască amintirea acelor clipe-n veci și prietenia trudei cu cel care asudă. Vezi, uneori se-ntîmplă în drumu-ți lung cînd pleci un ins străin să-ți fie mai drag decît o rudă...

Prieteni, deocamdată noi nu din amintiri trăim, ne tragem seva, gustăm pîinea și sarea, - și totuși cîteodată, ca vechile iubiri, ne face iar romantici tot „colectivizarea”...

versuri de TIBERIU UTAN

Desen de VICTOR CUPȘA

Galoane nevăzute să nu ne-adăugăm! Cînd vestea am transmis-o prin vechiul receptor raionului, prieteni, părea raport că dăm de cea din urmă luptă Marei Stat Major!

Ani au trecut. Alții... Dar chiar acum, cînd scriu, mă încălzește încă godinul cu scînteii, mai licărește lampa, - stînsă în zori, tîrziu...

Vă amintiți, tovarăși! - eram acolo trei...

Gînduri la o săptămîină a poeziei

Nu vă jucați cu cîntecele, frați, cu focul lor ceresc - nu vă jucați. Nu încărcăți cargouri cu o scamă,

nimicul nu-l puneți să ardă. Pelteaua, deseori bog seamă, se-ntoarce-ntînsă, dură, ca o joardă.

Nu vă jucați cu cîntecele, frați. Cu focul lor ceresc nu vă jucați...

Voroneț

Descopăr că trăiesc și mă descopăr...

Clopotnița vibrează ca o punte de sunete din veacuri, peste mine, spre-alte veacuri.

Albastrul mineral e cel din casele țărănilor... Lui Rareș i-am găsit asemănarea cu Ștefan... și c-un frate-al tatii... O, minunat zugrav, pe toți vrăjmașii i-ai trimis în iad.

Și-ai iscălit în taină...

Zori la Dubrovnik

Ridică Helios zorii din mari singurătăți ca un vulcan ce crește pe ziduri de cetății.

Sînt păsări de lumină ascunse sus în nori, arcașule, ai milă, să nu mi le doborî.

În insula aceea sta Inimă de Leu, îmi pare naufragiul că i-l împart și eu,

cînd zdărețele de ceată de insulă se sparg, corabie sfărmată și fără de catarg.

Te uită, n. minuri pinii string zorii de atlas, cu picurii luminii se spală pe obraz...

Septembrie, Dubrovnik

Mingea dorită în copilărie

O minge rotundă-rotundă și mare, da, mare, cît clăia, mare și roșie, cu puncte albe, ușoară, ușoară, foarte elastică, nemaivăzută de frumoasă... O minge rotundă și mare...

Să zbor după ea în aer, să-not, cu brațele-nîtse să zbor, palmele doară-mă, rău, să o lovesc în picior... Dar vreau să fie aiddoma cele? văzute-n oraș... Mingea dorită-n copilărie

Deseori o revăd, în somn mai ales, pe-a visului albă orbită. Vreau s-o ating, întînd mîna, ea se rostogolește într-una între cer și pămînt, sputnic al copilăriei în jurul meu lunecînd - mingea elastică, roșie, cu pete albe cît luna...

Cînd rîd copiii

Cînd rîd copiii, cerule, ce ploii de porumbei deschizi în noi!

Rechini

Doar bîturile hide tresar în sus, urît, alunecă prelungte spre pradă, carnivore... Sînt singele - un strop de-i - le e de-ajuns atît și de la mii de leghe vin totul să devore.

O luptă inegală, ospăț ușor, barbar, în beznă se încinge, ca într-un gang acvatic cu lame ascuțite și foarte mulți țilhari, iar valul se-nroșește ca sîngerul sălbatic.

Se-aprînde ca o iască inchipuirea lor simtînd în jur viața. În cercuri, în spirale o-mprejmuite, departe și liniștit, căci vor să își sporească sajiul din zbatere și jale.

Cînd spre sfîrșitul zilei vin umbre de rugin iar Soare nu mai poate rădvanul să-și întoarne, de sînge îi se pare apusul coralin și-ar vrea din el să-și smulgă ciosvirtele de carne.

Pescarii-mi povestiră: De țărnul omnesc se țin tot mai departe rechinii; nu înseamnă că, înfricați de spaime, harponul pescăresc i-a dezvățat de cruda natură ce-i îndeamnă.

Imperechină acolo-n oceane, mări, afund, teribila cruzime cu flasca lașitate rechinii de lumina solară se ascund în hrubele marine cu apele sărate...

Septembrie, Arhipelagul dalmatin

Calendar

O filă arsă, ca un doliu, pe geam în casă mi-a intrat; dansînd într-un curent de aer pe cercevea s-a așezat.

Am vrut să o arunc afară-n pustia curte de spital dar mi-o aduse-n casă iară o pală-a vîntului, un val...

Găcind că prea e jucăuș și greu de prins, ca un strîgoi, am prefăcut-o în cenușă, am azvîrlit-o la gunoi.

...Trimită-mi toamna-oricîte frunză, puhoi, din galbenu-i lințolii, - la mine n-are loc să-ascunză viața nici un fel de doliu...

Permanență

Adună-mă lumină și-mprăstie-mă-n vînt și samănă-mă iarăși și iară pe pămînt, să nu găsec odihnă în circuitu-i, dar tot pe pămîntul nostru aș vrea să mai răsor...

Memento

Adu-mi aminte, cîntec: Din nou rămin dator prezentului fugind în viitor.

Apează în contextul literar al perioadelor în care a fost scrisă, partea cea mai rezistentă a dramaturgiei lui Mihail Sorbul rămâne atenția nu numai prin ingeniozitatea și ideile unor soluții artistice, calitate unanim recunoscută, ci și prin nouitatea problematicii.

Cum se înfășează, privită sumar, literatura dramatică românească în primele două decenii ale secolului nostru? Așezată epicii și liricii, ea parcurge o perioadă de tranziție. Particularități proprii literaturii vechiului trecut coexistă cu trăsături de anamneză preocupări și posibilități noi. E o perioadă de căutare, de experimente, perioadă de începutul secolului XX. Unele specii dramatice înfloresc în opere numeroase, altele tunșesc. În vârstă regim se află mai ales comedia, ce atinse la sfârșitul secolului XIX culmi ale observației moral-sociale și ale realizării artistice prin O scenă furtunoasă, Conu Leonida față cu reacțiunea și mai cu seamă O scrisoare pierdută. Se dezvoltă în schimb poezia și teoria dramatică, St. O. Vasili și Angeli, cu legenda lungă, Victor Elițiu, cu Înșirăte, mărgărite, Zăhăria Birsan, cu Trandafirul roșu, realizează bazele dramatizării. Continuă și întotdeauna tradiția creației dramatice de evocare istorică din semblați trecut, încununată de piese ca Răzvan și Vidra de B.P. Hasdeu și Despre-Vodă de V. Alecsandri, apar Vlaicu Vodă a lui Al. Davila, Trilogia lui Delavrancea (Apus de soare, Viitorul, Lucirea), Singala de V. Elițiu, Letopisești, Sărutul popă și Prăznicul călătorilor de M. Sorbul.

Prin toate aceste realizări, dramaturgia începutului de veac o continuă pe cea anterioară. Propriei social seacă și preocuparea psihologică sunt, spre exemplu, Temelele dramei pedagogice, eseră pusă în literatura noastră de Catalina și Năstăse, După 1900 apar noi piese având în centru teme de conștiință: Mănașe (1900) de Ronetti-Roman, Patima roșie și Dezertorul de Mihail Sorbul.

Mihail Sorbul se dovedește un analist al vieții interioare încă în Letopisești. Această piesă, nu numai foarte elegică și poetică, dar și minuțios și pătrunzător analizată de Ion Trivale, întreprinde într-un fel (cum observă și critica), prin sensurile ei, pe Vlaicu Vodă. Poate și mai direct, Letopisești compunează viziunea din psihologia lui Delavrancea. Ea înfășează Moldova de după războiul boierilor, cu prima pierdută a țării, angajate era evocată în Moldova mare, mare, Moldova lui Ștefan, Letopisești revină o Moldova tragică. În mijlocul ambicilor desparte, în mijlocul veninosei războiului meschine și marilor lășități, Ion Vodă Armatul este măscă de conștiința neîntrebării în care țara lui Ștefan cel Mare se căzuca tot mai adinc. Suleul incandescent, patriot dur, el este scindat totodată de o nevoitătoare hotărâre de a restitui țara și a mândria ei, pierdută. Ca o vâpăie, hotărârea aceasta îi scribă întreaga conduită, arzând tot ce-i stă în cale, în afară, ca și înăuntru. Are o „înținare” săsăoacă, Ermita, care i-a dăruit un copil. O sacrifică, spre a-și lua soaia legitimă — Doamna — pentru dămint. Pe neînțeles îl sârșește fără crutare, ca în căzută în lăscăscu Ștefan, voluntarului țării de jos. Conștient că ca să se poată împotrivi sultanului decît sprînjindu-se pe popor, să poruncească care obligațiile țării față de boieri sînt prezicute ca strălucire. Spre a-și întări autoritatea, consolidînd prin această punere stăruie multizărit, „laie creasta” mulțor boieri veștii, spre a nu fi „prea mulți cocosi” care sa cînte pe glasuri lezante, ia schimă, ridică la înalte demnități oameni de jos, ca „ursul de Dumăzavă”, cel din urma dintre comiși. Când sosește prăvăl, Ion Vodă înfrunta, slădior, Poarta, spre groaza ucigașilor dăruți și simțăciunii altora, mai rafinați, care abia așteptau să-l vadă avîndu-și rîndu-se într-o acțiune menită să-l parădă „Iară”, ca un reprezentant al „Dumăzavă”, sosește înaintea palatului domnesc, în fața lui. Venit să reclame harulul, și încă îndrăg, trimite în ambulatoriu, Hasne Agasi, întîmpina un rețaz notat.

Ce caracterizează toate actele și gesturile lui Ion Vodă și le încadrează într-un nimb de mare și credință în peștrămintă în biruința cauzei careia și-a consacrat existența. Aici pe câmp de luptă, socotește războiul ca și câștigat, tragește anticipat embleme victoriei. Nu-l sperie nici vestea venirii tătarilor în ajutorul turcilor; și așa incomparabil mai numeroși decît moldovenii și cazarii, iar boierii cuprinși de panică sînt martorii unei sălări de mare căpărație a domnului, încredzător în viziile poporului său. Ca omul închiș pe jumătate, Ion vorbește despre cauzele lui „în-o bere de vizionă”.

Cerțitudinea izbîndii îl animă pe Vodă și în momentele cele mai critice, ca atunci cînd trei boieri de frunte trec la deștină: „Pun capul... cîștig și-acest război!” strigă el. Și: „Vom izbîndi, Potcoava, chiar de-ar veni tătarii!” Trădat și de cei mai apropiați dintre slăciții săi, Ieremia Golia, trăiește un moment de umbră scriba („Carnea de pe mine, de scriba a putrezit / Și-o simt cum se desprinde bucații...”), dar revenindu-și, decide continuarea luptelor, cu o îndărătnicie complicită.

Nici evidența dezastrului nu-l poate zădărnici. Simbol tragic al sfîrșitului Moldovei de a-și sfîrșina lășărie, Ion Vodă Armatul a fost conceput de dramaturg ca un caracter complex, ca un luptător care, spre a-și înfrîna scopul pentru care trăiește, trebuie să-și înfrîngă slăbiciunile căzătoare, dușii, impulsivitatea de mine, să-și calce pe inimă, să se pretacă a nu fi văzut sau auzit unele lucruri, să umbre fermitatea cu tactul diplomatic. Subordonarea personilor contradicțiilor țintei supreme, urmărită cu strănișă perseverență, e ceea ce conține personalității sale unite. În aceasta și consistă forța piesei. În Letopisești — remarcă judicios Ion Trivale — „unitatea eroului (ine loc de unitate a acțiunii). Spre deosebire de Vlaicu Vodă, unde, cu toată diversitatea lor, firele acțiunii converg toate către același punct, potențînd conflictul, reieșind ideea dramatică, în piesa lui Mihail Sorbul, preocuparea pentru exactitatea reconstituirii istorice, pentru punerea în lumină a individualității personajelor, duce la aglomerări de situații ce complica acțiunea, o împovărează și încetinșe, astfel, cursul. Pasionat de analiza psihologică, autorul Letopiseștilor urmărește cu atenție jocul de stări sufletești parcurse, nu numai de eroul central, ci și de numeroase alte personaje, înțind prin această acțiune în loc. E adevărat că în piesă prind contur o diversitate de caractere: violentul Bilăe, obstinat împotriva lui Ion Vodă, lășul și vanitosul Costea Murgu, periclitată epușă palidă, a cărei dăntă, exaltată și nemernicul Ieremia Golia, dărușă și răpănat Ion Golia, ce profesază ce mai înăuntru jehozbim, conducînd din umbră toate uneltirile, fără a lăsa să se distanșeze rușii. Alăzînd modestia mocoacăasă a vrednicului Dumăzavă, dăntea și cutezanța lui Potcoava, fratele domnului, tipul oștărețului călăt, aprig, spontan, firea descisă, vestea a mînosului Swercowski, polcovnicul cazator, ostentativul, lipsit pînă la ultimul sacrificiu față de Ion, al Ermitaș — am numai principalele însușiri ale tuturor personajelor mai de seamă din Letopisești. Diversitatea tipologică e realizată însă cu prețul sălării forței dramatice a piesei și al estomparii, în consecință, a ideii pe care o poartă și a clădită. Cum recunoaște și Ion Trivale, dramaturgul „în loc de drama istorică, pe de istorie dramatizată”.

E o contradicție între intenția dramaturgului și mijloacele folosite de el. Nemulțumindu-se să ia un singur moment din domnia lui Ion Vodă, cum procedaseră Davila cu Vlaicu și Delavrancea cu Ștefan cel Mare, și să construiască din materialul pe care i-l ar fi oferit o acțiune strînsă, revelatoare, M. Sorbul a ales calea cronicii dînd o succesiune de tablouri istorice, impecabil executate, stăruind asupra chipului fiecărui personaj. Cum observă G. Călinescu, o asemenea procedură este „mai nimerită într-o epopee sau un roman istoric”. Drama prețide concentrare, mișcare intensă, tensiune. Recurgînd la uneltile romanțului realist, Sorbul a scris piesa în versuri. În versuri se scria mai ales dramatic, mai nimerite (nu cele realiste), a căror natură specifică permite decorația, patosul, gesticulația largă. Evocărilor minușose, atestă la nuanțe, Sorbul este însă un antifromant. Dramaturgul și-a creat, cum se vede, două mari dificultăți: și-a impus, într-o dramă o sarcină ce reclama spații de roman și pe deasupra și-a mai scris drama și în versuri, adică i-a creit un tipar care pretinde un anumit curs al gândirii, limitînd libertatea mișcărilor, a modificărilor de planuri. Nu se poate tăgădui că dificultățile au fost birate în bună măsură. Multă pe corpul cugetării dramatice particulare, versificația, remușind la solemnitatea aceleia din Vlaicu Vodă, e scaldă, vioaie, firească, fără stidențe. Virtuozitatea poetică e mare, însă, curbi, dar cel mai interesant ar fi posedarea, e gres de țîntă, atenția cititorului și spectatorului: de-a lungul a cîci acte și un prolog, care, tiparite, totalizează 300 de pagini.

Dacă în Letopisești sondajul psihologic constituie o preocupare dependentă, subordonată, devenită pînă la urmă stăruitoare prin exces, în Patima roșie și Dezertorul investigația științifică științifică formează chiar rațiunea de a fi a pieselor, hotărînd-le valoarea. Nouitatea acestor scrieri începe chiar cu obiectul lor, cu materialul de inspirație. Ne este adăsa înaintea, ca în teatrul naturalist (Henry Becque, Hauptmann, Sudermann), o amare umanitate, decăzută, suferind ori necăzită, ce nu mai lăsează înfășurată în literatura noastră sau, în tot cazul, nu lăsează înfășurată așa cum o prezintă Mihail Sorbul. Reprezintă piesei Hagi-Tudose a lui Delavrancea de a fi urcat pe scenă simțită respingătoare, fără „distilarea cerebrală” trebuitoare. T. Argheș sublinia totodată, în 1912, că „trivialul vieții” poate constitui „o adevărată comoară virgină pentru literatură”, cu condiția de a-și anula estetic prin extragerea semnificațiilor mari: pe care, eventual, le conține. „Numai atunci — scrie Argheș — interesează gnoșul, cînd în forma unei flori sau a unei poame s-a ridicat deasupra lui însuși cel puțin de cîteva schioapă”. Exemplul negativ al unei asemenea „literatură”, o primă înlătură a „coroșului plăt la gîndire” o realizează cu piselele citate, Mihail Sorbul.

Pe cit e de încercată drama Letopisești de detalii ce obzumbilează ideea și fac acțiunea să teneze, pe altă de încheșată și transparentă este acțiunea comediei tragice Patima roșie. Aici dramaturgul lucrează cu esențe. Conflictul se definește de la început și fiecare scenă, replică și gest concurează la precizarea sensurilor lui, la accelerarea deznodămîntului. Cu Patima roșie, apoi cu piselele ce i-au urmat, M. Sorbul s-a impus ca unul din cei mai iscuși meșugăritori pe care teatrul nostru l-a avut vreodată. E un meșug cu care, de altminteri, dramaturgul se mîndrește. Nu începe îndoielnic că M. Sorbul a tras anumite învățăminte din experiența Letopiseștilor. Oricum ar fi, Patima roșie este o piesă de o mare forță dramatică, o dramă în care nici un amănunt nu este de prisos. Studentă la literă, Toțana Șbilț s-a lăsat, timp de patru ani, înfrîntușă de Caștriu, fiu de senator, dîndu-i impresia că-l iubește. Cînd, în preajma examenelor de licență, acesta îi comunică, încîntat, că familia i-a acordat permisiunea de a o lua de nevastă, ea primește vestea, spre stupefacția lui, că se poate de rece și pînă la urmă îl spune că nu primește să se mărite cu el. O altă ață dîne e de natură evidentă, nu numai că dă, de-a-arteze pe Caștriu, ci și să provoace frescărea cititorului și spectatorului, să se întoarcă dintr-o dată către Toțana atenția,

TEATRUL LUI MIHAIL SORBUL

apăsivă în scenele anterioare de paradonșă închișul el Șbilț. De ce nu acceptă Toțana să devină soția omului căruia consimțise să-l dezmăntă? Șbilțului este sugerat din primele replici schimbate între el și ea, dar strălucind continuu să se mențină. Mirat că Toțana nu se arată curioasă de a afla „vestea mare”, pe care pretinde a fi auzit, Caștriu vorbește o-mă muștre. Dar este devansat: „Toțana: Nu știu curioasă pentru că o bînuiesc. Mătușa ta și-a spus că ești în viață.”

Caștriu: O mîna! Dar să-i că-n-am împrăvit... Tala... Toțana: E în viață. Băcărășii Plicăre mare și că-nu-mi face... Antipăne sînt reținoșe, deși cu o-am văzut măcar la lăși.

Caștriu: Nu-l băcărășii dar s-a îndepălat... Bucură-te! Vei fi și tu de-acum omul cu toți omșii! (Dă să o îmbrățișeze.)

Toțana: (reapăsîndu-l): Dar ce-am fost piată acum? Caștriu: Ești cum ce-am fost? Societatea e societate... Își are legile și și nu se lasă în altă de eie.

Toțana: Acum în pieșce... Domnii senator Caștriu catadiceșce în sârșit să facă meșăciunță cu familia Șbilț.

Caștriu: (reapăsîndu-l): Dar ce-am fost piată acum? Toțana: (reapăsîndu-l): Dar ce-am fost piată acum? Caștriu: Ești cum ce-am fost? Societatea e societate... Își are legile și și nu se lasă în altă de eie.

Toțana: Acum în pieșce... Domnii senator Caștriu catadiceșce în sârșit să facă meșăciunță cu familia Șbilț.

Caștriu: (reapăsîndu-l): Dar ce-am fost piată acum? Toțana: (reapăsîndu-l): Dar ce-am fost piată acum? Caștriu: Ești cum ce-am fost? Societatea e societate... Își are legile și și nu se lasă în altă de eie.

Toțana: Acum în pieșce... Domnii senator Caștriu catadiceșce în sârșit să facă meșăciunță cu familia Șbilț.

mai curat”. Urmează încheșarea. Rudy vrăe să lășă, deschînd ușa cu forța. Dar...
Toțana (care a scos în acest moment revolverul din buzunar, vine în spatele lui Rudy și-l descarcă o dată).
Rudy (întorcîndu-se instinctiv): Ce-ai făcut? Toțana (descarcă al doilea foc în pieptul lui Rudy).
Rudy: Ajunge, Toțana, ajunge... (clatină, face cîțiva pași spre ieșirea din scenă).
Toțana (triumfătoare): Așa! În patru labe, cine! (Vine în mijlocul scenei, într-o extaz de nemărginită mulțumire...)
Alter-ego ratat al Toțanei, Șbilț este „raisonneur” și piesei. În timp ce nepoată-sa este un om de acțiune, el filozofează. Șilșiat, ca și Toțana, de complexe din pricina originii lor, Șbilț le convertește în înfrînd și cabotină. Se pretinde genial și reflecție lui de Mișcă sinistru aleșă, într-adevăr, o inteligență ieșită din comun. O inteligență de „geniu pustiu”, cum îl caracterizează Toțana. Ieftine, cele mai multe „cugetări”, nu-i sînt, în nici un caz, banale, avînd înscăd în expresie ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”. Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește. Potrivit obiceiului său reacționează confundîndu-se și mai adînc în noroi, înfrîndu-se și mai mult. Cu toată „mintea” lui, Șbilț nu e în stare să explice „trista poveste” a vieții decăzute pe care o duce. Nu bagă de seamă în virtutea ceva științific, „Ștrășnic hingher — zice, bu-năoșă! Despre bunicii tăi... Din păcate, n-a avut noroc... Cînd să înaintez și dînsul la rangul de gealaș, s-a desființat pedăpșă cu moartea”.
Lui Caștriu: „Tu o minciună mai mult, nimeni nu-și oblojește suleții, cînd are creier în cap și nu țîrțe. Caștriu, ce e m-a nenoroc? Pe mine e faptul că am avut prea multă minte. În privința asta, „ești un fericit”. Sau: „Un bărbat pleacă oricînd și oricum; o femeie e însă nu pleacă decît atunci cînd are cu ce, nu numai cu cine”. Toțanei: „Revolverul este un burghoz foarte cumsecade; nu te scutpă, cît timp nu-l ții de limbă”. Pe ce te n-a realizat? De ce, ești un tudent „lucroză” de doborîndu-și în „un om monumental” din care nu sînt scris un rînd? De ce, e ratat cînic, trăiește ca un paraziț, cerșind Toțanei din banii primii de la Caștriu? L-a pierdut — explică el — „prea multă minte”. Cu luciditatea lui, se asfîzică într-o lume în care colăcește mediocritatea. Să se acomodeze lumii acesteia, nu poate. La un moment dat, schițează gestul unei încercări de a-și aranja viața alfel: se gîndește la o slujbă, la o căsătorie cu Crina. Planul nu-i reușește

